

1983/84:121

Tisdagen den 10 april

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

2 § Svar på fråga 1983/84:446 om försvarets civila personalram

Anf. 1 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Gunhild Bolander har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder som gör att ungdomsplatser inte räknas in i försvarets civila personalram.

Inom försvaret bedrivs försök med yrkesförberedande praktik. De ca 1 300 ungdomar som f. n. omfattas av försöksverksamheten anvisas av länsarbetsnämnderna för arbetsmarknadsutbildning inom försvaret. Dessa ungdomar är inte anställda inom försvaret och inräknas inte i några personalramar. Detta gäller även ungdomar som får praktisk yrkeslivsorientering, teknisk praktik eller yrkeslivsorientering m. m. inom försvaret.

Anf. 2 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på *min fråga*.

Vid utskriften av frågan har själva frågeställningen blivit begränsad till att omfatta enbart ungdomsplatser, och det är inte riktigt vad jag avsåg med frågan. Jag vet att de 23 platser i yrkesförberedande praktik som finns på KA 3 i Fårösund inte är berörda av det problem som jag egentligen ville ha diskuterat med försvarsministern.

Huvudfrågan är den att chefen för marinen har meddelat att de tre lönebidragsanställda, de fyra i statligt beredskapsarbete inom tjänstesektorn samt de fyra eller fem som finns i statligt beredskapsarbete för ungdomar mellan 20 och 24 år skall räknas in i den civila personalramen. Det hör till bilden att antalet civilanställda fram till 1988–1989 enligt plan skall minska med 25. Om då 10–12 personer som sysselsätts genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder skall ingå i den civila personalstyrkan kommer detta att få till

Tisdagen den
10 april 1984

*Om rikspolis-
styrelsens mark-
nadsföring av da-
torsäkerhetstjänst-
er*

följd att ytterligare 10 fast anställda måste avskedas. Och detta är ju inte avsikten med beredskapsarbeten och liknande insatser.

Det råder alltså en oklarhet vid förbandet om dessa frågor, och därför vill jag fråga om försvarsministern delar chefens för marinen uppfattning att här nämnda grupper skall ingå i den civila personalramen.

Anf. 3 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Nu utvidgar Gunhild Bolander sin frågeställning. I försvarets personalramar har hittills ingått bl. a. lönebidragsanställda och beredskapsarbetare. Denna personal avlönas av arbetsmarknadsverket. För anställda med lönebidrag är försvarsmakten arbetsgivare. Beredskapsarbetare är arbetsplacerade vid försvarsmakten och anställda av arbetsmarknadsverket. Antalet lönebidragsanställda och beredskapsarbetare inom det militära försvaret uppgick budgetåret 1982/83 till ca 650 personår. Trenden har varit något ökande från ca 400 personår 1981/82 till som sagt 650 nu.

Enligt min mening skall dessa personalkategorier inte få påverka försvarets personalramar. Jag avser därför att i regleringsbrevet för budgetåret 1984/85 lämna regeringen förslag om att lönebidragsanställda och beredskapsarbetare i fortsättningen inte skall ingå i personalramarna. Jag har också erfarit att överbefälhavaren tagit initiativ till en förändring i enlighet med mina intentioner.

Anf. 4 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Det var ganska klara besked om hur det skall bli i fortsättningen, och då är jag nöjd med svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1983/84:410 om rikspolisstyrelsens marknadsföring av datorsäkerhetstjänster

Anf. 5 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Christer Eirefelt har, mot bakgrund av att rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning enligt vad han uppger har påbörjat marknadsföring av datasäkerhetstjänster i konkurrens med privata företag, frågat mig i vilka former uppdragsverksamheten är tänkt att ske och hur jag avser undvika att rikspolisstyrelsen får otillbörliga fördelar gentemot konkurrenterna.

Den omfattande och delvis avancerade användningen av ADB inom polisväsendet har lett till att det vid rikspolisstyrelsen numera finns mycket goda kunskaper om modern informationsbehandling och om de krav som denna ställer på ett fullgott säkerhetsskydd. Styrelsen har naturligen också stora kunskaper om allmänt säkerhetsskydd.

En av rikspolisstyrelsens uppgifter är i dag att lämna bl. a. enskilda företag som har anknytning till totalförsvaret råd och stöd i olika säkerhetsfrågor på ADB-området. Styrelsen har emellertid också fått förfrågningar från bl. a.

andra svenska företag med känsliga ADB-system om möjligheterna att mot en avgift få tillgodogöra sig styrelsens kunnande inom detta område. Detta är bakgrunden till att jag i årets budgetproposition har nämnt att jag avser att inom kort ta upp en fråga om rätt för styrelsen att bedriva viss uppdragsverksamhet.

Ärendet bereds inom justitiedepartementet, och jag är inte ännu beredd att närmare redovisa hur den planerade verksamheten skall bedrivas. Låt mig emellertid slå fast att rikspolisstyrelsen i en sådan verksamhet självfallet skall tillämpa principen om full kostnadstäckning vid sin prissättning och att styrelsen inte skall ges några otillbörliga fördelar ur konkurrenssynpunkt.

Anf. 6 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

När jag har försökt att bilda mig en uppfattning om vad som egentligen är fakta beträffande den här nya enheten på rikspolisstyrelsen, har jag stött på många svårigheter. Svaren på frågorna har varierat, och en del uppgifter har det varit mycket svårt att över huvud taget få något grepp om. Inte minst gäller det huruvida RPS-konsult över huvud taget existerar.

Vad vi vet är att, som justitieministern har sagt, verksamheten aviserades i budgetpropositionen av justitieministerns företrädare, som lovade återkomma till regeringen med förslag om närmare bestämmelser. Det har ännu inte skett, men ärendet bereds inom justitiedepartementet, enligt uppgift från justitieministern.

Entydiga uppgifter pekar på att verksamheten faktiskt redan är i gång. Detta är enligt min uppfattning anmärkningsvärt. Det krävs nämligen uttryckligen ett godkännande av regeringen, och det har regeringen tydligt inte gett, enligt vad justitieministern nu redovisar. Ändå startar rikspolisstyrelsen en affärsverksamhet som man måste inse är mycket känslig av flera skäl.

Även om regeringen nu kommer att ge sitt tillstånd, finns det flera frågor som måste redas ut.

Hur skall man klara en effektiv avgränsning gentemot rikspolisstyrelsens övriga uppgifter?

Det är nödvändigt att man gör en sådan avgränsning, inte minst för att klara konkurrensneutraliteten. Den här verksamheten är ju inte alls någon vit fläck på servicekartan. Det finns redan företag som arbetar, och arbetar i mycket hård konkurrens.

En annan avvägningsfråga: Vad är rikspolisstyrelsen inom det här området skyldig att göra, enligt gällande instruktioner, utan att ta betalt? Var går gränsen? Var låter man RPS-konsult ta vid och alltså skicka faktura?

En tredje frågeställning där uppgifterna har gått starkt isär är denna:

Vilken omfattning, och framför allt vilken inriktning, skall verksamheten få? Vänder man sig till svenskt näringsliv, eller kommer utländska myndigheter att dominera kundkretsen? I så fall: Ser justitieministern någon risk i en sådan eventuell utveckling?

Tisdagen den
10 april 1984

*Om rikspolis-
styrelsens mark-
nadsföring av da-
torsäkerhetstjänst-
er*

Anf. 7 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag vill till en början erinra om att jag i en proposition till riksdagen har nämnt att jag ämnar ta upp frågan om rikspolisstyrelsens verksamhet inom datorsäkerhetsområdet. Riksdagen får med anledning av det alltså möjlighet att ge sin mening till känna. Vad riksdagen då till äventyrs säger kommer jag naturligtvis att beakta, när jag sedermera skall utforma föreskrifterna för rikspolisstyrelsen rörande denna verksamhet.

Jag kan inte bekräfta Christer Eirefelts påstående att en verksamhet har påbörjats inom styrelsen. Däremot är det riktigt att vissa förberedelser har vidtagits, för den händelse styrelsen får det eftersträvade bemyndigandet.

Christer Eirefelt tar sedan upp en rad frågor av ekonomisk-administrativ natur och frågor om avgränsning mellan den tilltänkta uppdragsverksamheten och anslagsfinansierad myndighetsverksamhet. Det är just sådana frågor som skall regleras i de bestämmelser som jag f. n. förbereder.

Anf. 8 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Regeringen nöjer sig i budgetpropositionen med att, som det heter, "upplysningsvis" nämna att rikspolisstyrelsen skall bedriva konsultverksamhet med datorsäkerhetsfrågor. Det är en av de anmärkningsvärda sakerna i denna historia.

Jag är fullt införstådd med att det naturligtvis till en del är en definitionsfråga om RPS-konsult har satt i gång eller ej. Men jag tror inte att justitieministern skulle behöva göra särskilt omfattande undersökningar för att finna att denna verksamhet faktiskt har startat på rikspolisstyrelsen. Det är som sagt omöjligt att exakt klara ut i vilken omfattning och hur konsultverksamheter bedrivs, men uppgifterna i denna riktning är för många för att det skulle kunna vara fråga om någon form av missuppfattning.

Jag kan t. ex. läsa upp ett avsnitt ur en artikel i tidningen Ny Teknik från den 18 mars:

"Ericssons säkerhetschef Hans Wermdalen bekräftar för Ny Teknik att man haft kontakt med RPS-konsult. Ericsson har också kommit överens om ett 'pilotprojekt' för att ge Ericsson möjlighet att avgöra vad RPS-konsult har att erbjuda."

Det rör sig alltså om betydligt mer än försiktiga förberedelser. Jag vet också att t. ex. ett av våra stora försäkringsbolag har haft kontakter i denna riktning. Detta, tillsammans med uttalanden från flera olika håll och många intervjuer, pekar på att det redan är en ganska omfattande verksamhet i gång. Det tycker jag är anmärkningsvärt.

Anf. 9 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Som jag sade i mitt tidigare inlägg är det riktigt att vissa förberedelser har vidtagits för den händelse rikspolisstyrelsen skulle få bemyndigande att starta en verksamhet inom datorsäkerhetsområdet. I sådana förberedelser ingår kontakter av det slag som Christer Eirefelt nämner. Men de kontakterna har tagits med den uttryckliga reservationen att

igångsättandet av verksamheten kräver regeringens bemyndigande. Ett sådant övervägs alltså f. n. inom departementet.

Nr 121

Tisdagen den
10 april 1984

Anf. 10 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Jag vidhåller att rikspolisstyrelsen i en sådan här känslig fråga inte ens borde ha tagit dessa inledande kontakter förrän man hade fått regeringens godkännande.

Jag skulle gärna vilja ha justitieministerns kommentar också till den andra delen av min fråga, som handlar om en eventuell export av verksamheten. Det finns faktiskt mycket klara uttalanden från rikspolisstyrelsen som visar att den riktar sina blickar mot t. ex. utländska polismyndigheter. Det finns också, enligt de uppgifter som jag har fått, ett intresse från bl. a. Grekland. Det är därför som jag frågar justitieministern om det finns en risk för att en sådan verksamhet kan få konsekvenser för svensk säkerhetstjänst.

Såvitt jag kan förstå blir det här nödvändigt med någon form av avgränsning. Min fråga till justitieministern är: Har denna aspekt diskuterats med rikspolisstyrelsen?

Om klarare utformning av domslut

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1983/84:414 om klarare utformning av domslut

Anf. 11 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Gullan Lindblad har, med utgångspunkt i ett fall som refererats i dagspressen, frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att domslut skall bli avfattade så att vanliga människor kan förstå innebörden.

Det är naturligtvis angeläget att domstolars och andra myndigheters avgöranden formuleras så att de människor som berörs förstår innebörden av avgörandet. Man har inom den statliga sektorn under senare år lagt ner ett stort arbete på att få befattningshavare på olika nivåer att skriva enkelt och begripligt. Jag är för min del övertygad om att man vid domstolarna strävar efter att skriva så tydligt och begripligt som möjligt.

Jag kan i sammanhanget nämna att flera hovrätter har inlett ett samarbete med statsrådsberedningens språkexperter för att förbättra språket i domstolarnas avgöranden. Enligt vad jag har erfarit kommer också språkvårdsutredningen (C 1983:05) före årets slut att föreslå förenklingar och moderniseringar av domstolarnas språk.

Slutligen vill jag i fråga om det speciella fall Gullan Lindblad tar upp bara nämna att det avsnitt ur domen som återges i frågan är felciterat och f. ö. utgör utdrag av domskälen, inte av domslutet.

Anf. 12 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

När två journalister från Aftonbladet den 13 mars satte en text under riksdagsmännens ögon och frågade "Vad står det här?", svarade vi nästan

---

*Om klarare ut-
formning av dom-
slut*

samfällt: "Vi begriper inte ett dyft."

Texten löd så här: "Med den utformning NN:s återkallande givits kan dom ej förstås som ett medgivande av käromålen. Dom till följd av medgivande kan därför ej ges."

Att det är ett domskäl och inte ett domslut har jag fått reda på här, men det förmildrar inte omständigheterna, enligt mitt förmenande. Det tragiska är ju att personen i fråga missförstod det hela och trodde att han hade fått rätt, när han i själva verket hade förlorat målet.

Vi riksdagsmän är ändå vana vid lagtexter – vi stiftar lagarna i detta land. Personligen har jag sysslat med tolkning av lagtext när det gäller lagen om allmän försäkring i 16 års tid. Och hur många gånger har jag inte fått trösta människor, som trott att de fått avslag på en ansökan, därför att det i beslutsmeddelandet stått att pension eller sjukbidrag "utgår"! I de fallen har jag åtminstone kunnat förklara och trösta. Men i det tragiska fall som är anledningen till min fråga kanske resultatet blir, att en hel familj tvingas lämna sin arrendegård – man har trott att man har vunnit ett mål, som man har förlorat.

Så här får det naturligtvis inte vara! Lagar, domslut och domskäl måste skrivas så att vanliga människor begriper vad det står i texten utan att behöva anlita advokathjälp.

Vi politiker anklagas ofta för fikonspråk – med all rätt. Läkare anklagas för att använda för mycket latin, men det juridiska språket har hittills på något sätt stått utanför diskussionen.

"Fikonspråk är fult", säger studenterna vid de filosofiska fakulteterna i Göteborg, som nyligen har gått till storms mot byråkratspråket. Jag delar deras uppfattning. Vi måste sträva efter ett språk som förstås av människor, även när det gäller utformningen av lagtexter och domslut – kanske alldeles särskilt i dessa fall, därför att det gäller människors väl och ve. Och lagar är väl till för att förstås av oss alla – inte bara av jurister!

Jag tycker att justitieministerns svar är ganska positivt, men han redogör i huvuddrag för vilket arbete som är på gång och inte så mycket för vad han själv tänker göra. Därför vill jag ställa en konkret fråga: Vad tänker justitieministern göra för att ytterligare aktivera denna fråga? Jag hoppas att justitieministern inte bara tänker vänta på vad man säger i olika hovrätter och i andra instanser.

Anf. 13 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! När jag gjorde den lilla rättelsen beträffande domslut och domskäl var det inte någon juridisk spetsfundighet. Det var bara en erinran om att den som läser i domslutet nog får klart för sig huruvida vederbörande har vunnit eller förlorat målet.

När det sedan gäller den allmänna och mycket intressanta principfråga som Gullan Lindblad tar upp är vi helt överens. Det är utomordentligt angeläget att språket förbättras och förenklas, inte minst i domskrivningar. Jag bedömer det för dagen så att de ansträngningar som nu görs skall vara

tillräckliga, och jag är personligen utomordentligt angelägen om att de ansträngningarna fullföljs på ett energiskt sätt.

Nr 121

Tisdagen den
10 april 1984

Anf. 14 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag är tacksam för att justitieministern gör detta uttalande. Jag tror att det kommer att innebära ett fall framåt för frågan.

Naturligtvis syftar jag inte till någon språklig utarmning. Men jag har talat med jurister om detta, och jag tycker att de kryper bakom det juridiska språket när de säger att lagar och domslut måste utformas så att de inte kan misstolkas. De menar att språket på något sätt är till för de sakkunniga. Jag anser att det juridiska språket måste kunna förstås av alla människor.

Det är utomordentligt viktigt, att det blir en förbättring i dessa hänseenden. Jag är därför tacksam för de uttalanden som har gjorts. Det är min förhoppning att det som justitieministern sade, om att domslut bör utformas så klart som möjligt, kommer att innebära, att också de lagtexter som läggs på riksdagens bord i fortsättningen blir mera lättförståeliga, så att vi inte får lagtexter av typen generalklausuler och annat som ingen människa kan förklara innehållet i.

*Om förfarandet vid
utmätning*

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1983/84:431 om förfarandet vid utmätning

Anf. 15 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Kenth Skårvik har, mot bakgrund av uppgifter i massmedia om att fyra poliser och en kronofogde deltagit i en uträkningsförrättning hos en äldre lantbrukare, frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att undvika en upprepning av en så stor myndighetsutryckning vid en uträkningsförrättning.

Enligt 2 kap. 17 § tredje stycket utsökningsbalken får en förrättningsman använda tvång för att genomföra en exekutiv förrättning i den mån det kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Vidare får kronofogdemyndigheten enligt 3 kap. 3 § utsökningsförordningen begära biträde av polismyndigheten, om det kan antas att förrättningsmannen möter motstånd vid förrättningen eller om det annars av någon särskild anledning behövs för att förrättningen skall kunna genomföras. Bedömningen av vilken polisinsats som behövs i ett enskilt fall ankommer på polismyndigheten.

Som bekant kan vi här i kammaren inte gå in på om polisinsatsen just i det enskilda fall som avses i frågan var lämpligt avvägd eller inte.

Det kan naturligtvis någon gång inträffa att den polisstyrka som använts vid en förrättning, åtminstone vid en bedömning i efterhand, framstår som onödigt stor. Detta kan i så fall beklagas. Jag finner emellertid att några åtgärder från min sida inte är påkallade.

Tisdagen den
10 april 1984

*Om förfarandet vid
utmätning*

Anf. 16 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag tackar för det svar jag har fått.

Jag beklagar att det i och för sig, enligt vad jag förstår, är klart uttalat att vi inte kan få någon hjälp av justitieministern med att se till att en händelse som den jag åberopat inte upprepas. Frågan gällde förfarandet i allmänhet vid utmätningar i vårt land, men jag vill kortfattat relatera vad som hände i det specifika fallet, även om jag förstår att vi inte här kan diskutera det.

Besvär angående sophämtning, såsom krav för ej utförda sophämtningar samt avslag på ansökningar om befrielse från sophämtning, är en angelägenhet som är vida större än jag någonsin kunde ana när jag ställde min fråga till justitieministern. Breven, telefonsamtalen och insändarna i tidningarna har varit många, och man har där uttryckt sin vrede över, som man säger, stelbenta byråkrater.

Nu var det egentligen inte direkt detta som min fråga handlade om, utan om det sätt på vilket kronofogdemyndigheten ryckte ut till en lantbrukare på Tjörn för att verkställa en utmätning som gällde en sophämtningsskuld på 1 500 kr. Ord har stått mot ord i de skrivelser om denna händelse som förekommit i pressen. Lantbrukaren har sagt att han inte har några sopor att hämta och att han fått avslag på sin ansökan om befrielse från sophämtning. Han anser sig ej behöva betala för sådant som inte utförts. Kronofogden anser att han handlat rätt, trots att de kor som togs i utmätning lämnades tillbaka dagen därpå utan att betalning verkställts – korna var troligen någon form av gisslan i ett dygn. Tillförordnade kronodirektören säger att lantbrukaren hade hotat med våldsamheter och att man därför begärde polishjälp. Han säger också att detta var nödvändigt därför att lantbrukaren hotade tjänstemännen när de kom till platsen.

Det är möjligt att allt som sagts och skrivits i frågan är rätt och riktigt. Men det måste väl i alla fall vara fel att en ensam äldre lantbrukare skall kunna bli av med två kor, eller kvigor, för en skuld på 1 500 kr. Här skall också nämnas att sophämtningsavgiften enligt tidningarna var 261 kr., att samhället ryckte ut med utmätningstjänstemän, fyra poliser, polisbil, djurtransportbil med chaufför, transport av djuren till Uddevalla och sedan – tack och lov för det – återtransport dagen efter till Tjörn. Denna aktion har kostat samhället många tusenlappar och väckt både löje och förtret. I förhållande till skuldens storlek har ju kostnaden blivit alldeles för stor.

Givetvis skall vi alla följa de lagar och regler som finns och fullgöra de skyldigheter vi har. Men den enskilda människan kan också få kräva sansat och förnuftigt handlande från myndigheternas sida. Det gäller ju inte att skrämja vettet ur folk för att få betalt.

Samhällets serviceenheter får inte bli en maktapparat som alltid skall driva igenom allt med hot. Den enskilda människan skall inte behöva känna sig otrygg och hjälplös i vårt land. Den här historien borde man kunna ha rätt upp mellan lantbrukare–entreprenör och kommun. Den får inte upprepas!

Jag beklagar att inte justitieministern, trots ett halvt erkännande om att polisstyrkan vid den här uttryckningen var för stor, vill göra något för att saken inte skall upprepas.

Jag vill fråga justitieministern: Borde det inte finnas någon gräns vad gäller kostnadsramarna för sådana här uttryckningar?

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 121

Tisdagen den
10 april 1984

Om minskat övertidsarbete

6 § Svar på fråga 1983/84:448 om minskat övertidsarbete

Anf. 17 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att minska övertidsuttaget och därigenom skapa utrymme för fler jobb.

Det är givetvis önskvärt att arbetsgivarna i så stor utsträckning som möjligt nyanställer arbetslösa i stället för att utnyttja möjligheterna till övertidsuttag.

Lars-Ove Hagberg tycks emellertid tro att man genom att förbjuda övertidsarbete skulle kunna skapa 100 000 nya jobb. En rent matematisk beräkning kan leda till den slutsatsen. Men i praktiken stämmer det inte. Det är osannolikt att en begränsning av övertiden skulle leda till motsvarande sysselsättningsökning.

Det måste finnas möjligheter till övertidsuttag, om man skall klara av tillfälliga arbetstoppar eller oförutsedda händelser. Vi ser i dag i samband med konjunkturuppgången att många branscher har problem med att rekrytera yrkeskunnig personal till vissa nyckelpositioner. S. k. flaskhalsproblemet uppstår då. Ett förbud mot eller en kraftig begränsning av övertidsarbetet skulle i sådana fall kunna få svåra konsekvenser. Genom att företagen då skulle kunna tvingas tacka nej till order skulle slutresultatet på längre sikt kunna bli att alla anställda i de berörda företagen drabbades.

En stor del av ett övertidsbortfall skulle sannolikt kompenseras av höjd produktivitet i stället för fler arbetstillfällen. Delegationen för arbetstidsfrågor (DELFA), som nyligen diskuterat frågan om övertidsarbetets utveckling, delar den uppfattning som jag här har redovisat.

Från den 1 januari 1983 gäller en ny arbetstidslag. Lagen är helt dispositiv. Lokala avtal om avsteg från lagens övertidsregler kan avse högst en månad. För längre tid krävs att arbetsgivaren träffar kollektivavtal med den centrala fackliga organisationen. Arbetstidslagen har bara varit i kraft under drygt ett år. Det är därför för tidigt att dra några slutsatser om hur de nya reglerna fungerar. Regeringen följer emellertid noga utvecklingen av övertidsuttagen.

Övertidsuttaget förefaller ha minskat inom hela tillverkningsindustrin sammantaget under den senaste tioårsperioden. Under 1983 ökade övertidsuttaget emellertid inom industrin. Det är i dag omöjligt att säga om detta är en tillfällig uppgång eller inte. Hur stor andel av övertidsvolymen som beror på kollektivavtal om undantag från lagens bestämmelser vet vi inte heller. Detsamma gäller tillämpningen av bestämmelserna om mertid. Om det emellertid visar sig att den nya lagen medför att den tidigare långsiktiga

---

Om minskat övertidsarbete

trenden mot minskat övertidsuttag bryts, kommer jag att aktualisera ändringar av reglerna.

Anf. 18 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Det är rena sabotage att inte anställa ny arbetskraft under en uppgående konjunktur, både mot samhället och mot det egna företaget. Detta uttalande har gjorts av Göran Borg, som är ombudsman på Metall. Förra året ökade övertiden bland industriarbetarna med 10 %. Enligt Göran Borg är en halvering av övertiden fullt realistisk. Det skulle innebära 25 000–40 000 nya jobb. Eftersom Göran Borg är verksam inom fackföreningsrörelsen kommer han i direkt kontakt med det som just nu händer på arbetsmarknaden. Han uppmanar sina förbundskamrater att förhandla om nyanställningar i stället för att förhandla om övertidsuttaget.

Jag tror emellertid inte att det är möjligt att omvandla all övertid i nya jobb. I min fråga har jag sagt att om övertiden omvandlas i fasta jobb, resulterar det i ett visst antal nya arbetstillfällen. Även jag är av den uppfattningen att det inte är möjligt att få bort all övertid. Men för den skull får man inte vara helt passiv. Hittills har det varit så, att det på grund av lagstiftningen rått full frihet när det gäller övertidsuttaget. Det är innebörden i den senaste lagen härvidlag. Dessutom har det avtalsvägen skett en uppföljning. Enligt avtalen är det i dag möjligt med ett ökat övertidsuttag. Sådan är alltså verkligheten. Fackföreningarna skall försöka stoppa övertidsuttaget, men det är sannerligen inte lätt. Detta får självfallet vissa effekter. Ombudsmännen på Metall måste således reagera.

Anna-Greta Leijon säger att det är önskvärt att arbetsgivarna i så stor utsträckning som möjligt nyanställer. Ja, det låter vackert. Det är en sorts vädjan. Men tänk om Anna-Greta Leijon ägnade sig åt denna fråga med samma patos som när det gäller frågan om en begränsning av löneökningarna! Då skulle det kanske bli resultat.

Såvitt jag förstår måste det till en begränsning av övertidsuttaget. I annat fall kommer det här att sprida sig. De som är i sin mest produktiva ålder kommer att få slita ut sig. Det kommer att vara de unga familjeförsörjarna – det framgår av regeringens handlande i andra sammanhang – som står för övertidsuttaget. Ojämligheten blir således allt större. Det ligger väl ändå inte i arbetarrörelsens intresse. Såvitt jag förstår överensstämmer det emellertid med regeringens ekonomiska politik att industrin, till vilket pris som helst – det får medföra såväl ohälsa som elände och försämrade möjligheter för arbetarna – är i full gång, till så låga kostnader som möjligt för arbetsgivarna. Det är synd!

Anf. 19 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Den nya lagen är, precis som Lars-Ove Hagberg säger, utformad på det sättet att avtal kan träffas. De fackliga organisationerna utgör en part i det sammanhanget. Om sedan enskilda ombudsmän har en annan uppfattning om avtalen, måste de sinsemellan komma överens.

Verkligheten är litet mera komplicerad än vad Lars-Ove Hagberg gör

gällande. Även på arbetstagersidan har man faktiskt uttryckt önskemål om övertidsuttag. Önskemålen är förklarliga, eftersom många grupper upplever att de ekonomiskt befinner sig i en mycket besvärlig och trängd situation. Man vill således ha möjligheter till extrainkomster.

Av de redovisningar som finns i detta sammanhang framgår att övertidsarbetet är väldigt omfattande. En totalsiffra som har nämnts i olika sammanhang är 4%. För klarhetens skull vill jag tala om att beräkningarna inkluderar statistik över personer som har extraknäck, dvs. bisysslor, och personer som har flera anställningar vid sidan av det huvudsakliga jobbet. Beräkningen av övertiden är kanske inte riktigt vad vi hade föreställt oss.

Jag har många gånger uttryckt den uppfattningen att arbetsgivarna i nuvarande läge bör nyanställa i stället för att utnyttja övertidsreglerna maximalt. Som jag också sade i slutet på mitt svar: Visar det sig att den nya lagen om arbetstid ger en utveckling mot mer och mer övertidsarbete, kommer jag att föreslå att reglerna ändras. Men det är för tidigt att göra den bedömningen nu.

Anf. 20 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag anser för min del att det är nog redan nu med övertidsarbete – vi behöver inte vänta på att det skall öka ytterligare. Jag tycker att arbetsmarknadsministern har en felaktig utgångspunkt.

I fackföreningsrörelsen får man ta reda på effekterna av lagar och avtal. Här kom lagen först, den lag som öppnade dessa möjligheter. Sedan har det träffats avtal som också är ogynnsamma. Detta innebär att de olika företrädarna på arbetsplatserna har svårt att stå emot när det krävs övertidsarbete – de känner inte något stöd.

Det finns naturligtvis önskemål hos människor som har låg försörjningsgrad att arbeta övertid. Men jag trodde att det var en uppgift för en regering som kallar sig arbetarregering att se till att de lägst avlönade får störst löneökning, så att vi slipper den situationen. Att från en arbetarregerings sida hänvisa till denna situation är närmast skandal.

Vi har ett omfattande övertidsarbete. Så jag frågar igen: Varför går inte Anna-Greta Leijon som arbetsmarknadsminister till lika häftigt angrepp på arbetsgivarna här som när det gäller lönerna och säger att det nu måste bli ett stopp, för annars kommer regeringen omedelbart att lägga fram ett 5-punktsprogram för att stoppa övertidsarbetet?

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1983/84:452 om verksamheten med ungdomslag

Anf. 21 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Bengt Wittbom har frågat mig vilka åtgärder som jag avser vidta för att lagen om ungdomslag skall fungera i enlighet med den träffade överenskommelsen mellan socialdemokraterna, moderaterna, centerpartiet

Tisdagen den
10 april 1984

---

*Om verksamheten
med ungdomslag*

och folkpartiet. Som bakgrund till sin fråga nämner Bengt Wittbom särskilt förläggningen av arbete i ungdomslag till enskilda företag.

Jag besvarade i slutet av februari en interpellation ställd av Bengt Wittbom som bl. a. berörde möjligheten att placera ungdomar i ungdomslag hos enskilda arbetsgivare. Jag uppgav då att 600 ungdomar av de totalt 22 000 placerade i ungdomslag fanns hos enskilda arbetsgivare. Denna siffra omfattade samtliga enskilda placeringar, dvs. både i enskilda företag och i ideella föreningar. Någon ytterligare fördelning beträffande dessa placeringar fanns inte vid det tillfället. I mitten av februari genomförde Kommunförbundet en undersökning i kommunerna för att bl. a. se var ungdomarna hade placerats. Det visade sig att ca 16 500 ungdomar då var placerade i ungdomslag hos kommunerna. 1 300 av dessa var placerade i den enskilda sektorn.

Placeringar av ungdomar i ungdomslag i den enskilda sektorn har således haft en begränsad omfattning. Detta förklaras av att arbetsuppgifter i glädjande stor utsträckning funnits i kommunerna.

Jag vill erinra om att riksdagens beslut innebar att arbete i ungdomslag skulle kunna förläggas hos enskilda arbetsgivare för avgränsade arbetsuppgifter som inte skulle komma att utföras utan ungdomslagets medverkan när andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte är lämpligare. En sådan arbetsmarknadspolitisk åtgärd är rekryteringsstödet som kan utnyttjas för alla anställningar hos enskilda arbetsgivare, dvs. visstids-, tillsvidare- samt provanställningar. Vid dessa anställningar finns inget krav på att arbetsuppgifterna skall ligga utanför de ordinarie. Om en arbetsgivare anställer ungdomar med hjälp av rekryteringsstöd utgår en subvention på 50 % av lönekostnaderna under sex månader. Detta är ofta en attraktiv lösning för arbetsgivaren, vilket i många fall leder till att diskussioner mellan arbetsförmedlingen, kommunen och den enskilde arbetsgivaren om att placera ungdomar i ungdomslag slutar med att arbetsgivaren i stället anställer med rekryteringsstöd. Vi vet att hittills omkring 30 % av de nyanställningar som skett med hjälp av rekryteringsstöd gäller ungdomar i åldern 18–19 år.

En svårighet med förläggning av arbete i ungdomslag till enskilda sektorn har varit frågan om ansvarsförsäkring. I slutet av februari resulterade överläggningarna mellan Försäkringsbranschens Service AB och Kommunförbundet i en lösning.

Jag har slutligen erfarit att arbetsmarknadsstyrelsen har gått ut med en rekommendation om ungdomarnas placering i ungdomslag hos enskilda arbetsgivare. Rekommendationen innebär att två kriterier bör vara vägledande för länsarbetsnämndernas prövning. Det ena är ungdomarnas behov, intressen och tidigare erfarenheter och det andra kommunens behov av lämpliga platser.

Anf. 22 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag får tacka arbetsmarknadsministern för svaret och konstatera att vi nu står här igen.

Den senaste gången arbetsmarknadsministern stod i talarstolen och talade

i den här frågan var den 26 februari, och då försökte hon enligt nästan allas uppfattning påskina att 600 ungdomar skulle vara placerade i privata företag inom ramen för ungdomslagets verksamhet. I dag vet vi, genom en undersökning som genomförts av Kommunförbundet, att den rätta siffran var 74 och endast 74. Av totalt 20 000 placerade ungdomar – vilket var det aktuella antalet då – hade således endast 4% fått chansen att göra sin tvångstjänst inom den privata företagsamheten. Jag vet inte var arbetsmarknadsministern hämtade sina uppgifter den gången, men det finns skäl att anta att AMS var pappa till dem. Detta ställer såväl överenskommelsen mellan de fyra partierna som arbetsmarknadsministrernas agerande i en ny dager. Vi moderater anser oss ha blivit vilseledda av felaktiga uppgifter från arbetsmarknadsministrernas och AMS sida, och vi fordrar självfallet en bättre förklaring än den vi har fått i svaret. En av uppgörelsens huvudpunkter var just att det blev möjligt att placera ungdomarna i privata företag. Den delen av uppgörelsen har inte fullföljts. Vi anser att vi nu, efter alla de uppgifter om obstruktion som nått oss från olika delar av landet, har fått bekräftat att det inte finns någon vilja att fullfölja uppgörelsen.

Jag vill påminna Anna-Greta Leijon om att hon i den här frågan, som arbetsmarknadsminister, faktiskt har att svara inför en riksdagsmajoritet som också består av de borgerliga partierna. Det är inför denna majoritet fru Leijon har att redovisa sina åtgärder och att bli betygsatt. I det här fallet räcker det inte att gömma sig bakom AMS och facket eller att ta till yviga förklaringar. Vi fordrar helt enkelt att arbetsmarknadsministern ser till att överenskommelsen genomförs till alla sina delar, och att det sker snabbt.

Vad avser Anna-Greta Leijon att göra för att förverkliga uppgörelsen? Tänker arbetsmarknadsministern fortsätta att okritiskt acceptera den obstruktionsverksamhet som AMS och facken bedriver mot ungdomslagen? När kan vi förvänta oss att riksdagens uttalande om att ungdomarnas egna intressen skall vara avgörande för deras ungdomslagsplaceringar genomförs? Det är inte troligt, arbetsmarknadsministern, att bara 4% av de 30 000 ungdomarna i ungdomslagen vill vara i enskilda företag. När räknar Anna-Greta Leijon med att inför riksdagen kunna redovisa att hon har fullföljt överenskommelsen?

Själv betvivlar jag, herr talman, att vi någonsin kommer att få uppleva den dagen. Med en arbetsmarknadsminister som redan från början avhånade oss som var kritiska mot handläggningen av ungdomslagen och som nu ligger platt för facket och AMS är utsikterna inte särskilt ljusa. Arbetsmarknadsministern sitter nöjd med den ungdomslag hon lyckades lotsa igenom här i riksdagen. Nu vill hon endast ta ansvar för de delar i beslutet som motsvaras av hennes eget ursprungliga förslag. Jag förutsätter att arbetsmarknadsministern är på det klara med att åtminstone vi moderater inte kommer att acceptera detta. Jag hälsar arbetsmarknadsministern välkommen upp i talarstolen en gång till för att ge litet klarare besked.

Tisdagen den
10 april 1984

---

*Om verksamheten
med ungdomslag*

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag förstår inte Bengt Wittbom. Det fördes en mängd diskussioner här i kammaren och på andra ställen om ungdomslagen. Det förekom mycket kritik. Det var många som sade att detta inte skulle komma att fungera. Då försökte vi i de olika partierna tillsammans resonera oss fram till en gemensam lösning. Det lyckades vi med.

Sedan visade det sig att ungdomslagets start blev mycket mer positiv och mycket bättre än någon av oss kunde föreställa sig. Det var tack vare att det ute på fältet fanns så många människor, av alla politiska kulörer, som tyckte att detta var en bra reform, som tyckte att det var bra att vi i riksdagen hade kunnat lyfta oss över det politiska käbblat och komma fram till en lösning. Men jag har många gånger förut sagt att det kanske finns delar i ungdomslagen som inte är så bra utformade, och som vi måste ändra på. Därför har jag också fått i uppdrag av riksdagen att till hösten redovisa en utvärdering av ungdomslagen. Det kommer vi att göra.

Det var många saker vi kompromissade om i höstas. Flera av dem har vi ännu inte fått genomförda i ungdomslagen. Jag var ute härmedalen och talade om flera delar i ungdomslagen som jag tycker att vi gemensamt bör försöka få bättre ordning på än vi lyckats med hittills. Dit hör bl. a. kombinationen med utbildningsinsatser. Dit hör möjligheten för ungdomar att lämna ungdomslagen och bli sina egna företagare – och använda pengarna till det.

Låt mig sedan återkomma till uppgiften om 600 platser. Jag har inte försökt att låta påskina annat än det som är faktisk verksamhet. Jag har redovisat den enda tillgängliga statistik som finns från en offentlig myndighet. Jag har inte gjort något försök att dölja verkligheten. Men, Bengt Wittbom, det fanns ingen annan siffra. Jag hade inget material som visade hur många av dessa 600 platser som fanns hos olika typer av enskilda arbetsgivare.

Anf. 24 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! De uppgifterna fanns då på Kommunförbundet – och med en liten ansträngning hade de varit tillgängliga för arbetsmarknadsministern. Men det var nog inte där det brast, utan i viljan att redovisa den faktiska situationen.

Vad har vi då för exempel på hur man förhindrar ett genomförande av den här delen av överenskommelsen? I Degerfors har facket sagt nej till placering av 15 ungdomar i ungdomslag vid järnverket. En ung flicka i Hälsinglands djupaste skogar, som bor 3,5 mil från kommuncentrum och tänker sig en utbildning och en framtid i jordbruket, har fått nej på begäran att få sin ungdomsplat i just jordbruk. Hon måste åka 3,5 mil tur och retur till kommuncentrum för att ens få sin ersättning. En advokatbyrå i Lund har fått nej på sitt erbjudande att ta en ung människa i ungdomslag för de arbetsuppgifter som annars inte utförs. Sollentuna kommuns situation är väl känd. I Stockholms kommun finns många exempel.

Det är inte brist på vilja eller något annat från det enskilda näringslivet. Det är brist på ambitioner hos arbetsmarknadsministern att genomföra det

hela och också när det gäller att hålla AMS och facket i kragén, så att de sköter sig.

AMS riktlinjer för placering i enskilda företag kom ut den 16 mars, men de första informationerna från AMS – som var felaktiga och som var tryckta innan riksdagsbeslutet fattades – kom ut mycket snabbt, t. o. m. så snabbt att de alltså inte hann bli riktiga.

Anna-Greta Leijon kanske tycker att jag är tjatig, men med utgångspunkt i exempel på hur ungdomslagen handlagts och exempel på hur enskilda beredskapsarbeten handlagts, anser jag att Anna-Greta Leijon befinner sig i gränslandet till en misstroendeförklaring – i alla fall från den del av den riksdagsmajoritet som fattade detta beslut som jag representerar. Om inte utvärderingen, som kommer i höst, ger som resultat att uppgörelsen, såsom vi uppfattade den, har genomförts, blir det problem för arbetsmarknadsministern.

Anf. 25 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Det som jag skulle uppfatta som ett verkligt problem vore om vi inte hade lyckats få till stånd aktiva åtgärder för att hindra tiotusentals ungdomar att uppbära kontantstöd i stället för att göra något vettigt. Nu har vi gemensamt i den här kammaren lyckats häva oss över det partipolitiska käbblet och åstadkomma någonting som en mängd ungdomar, kommunalpolitiker, fackliga förtroendemän och andra tycker var mycket bra. Äntligen gjordes någonting.

Jag förstår inte varför Bengt Wittbom skall vara så misstänksam. Jag har ingen som helst vilja att på något sätt göra något annat än att uppfylla riksdagens beslut. Det var inte så att det, när vi diskuterade frågorna senast, brast i vilja att redovisa statistik. Den statistik från Kommunförbundet som Bengt Wittbom talar om kom ut den 13 mars, men vi stod här och diskuterade den 24 februari. Jag är ingen spåkvinna. Jag kan bara mäta det som jag vet något om i verkligheten.

Anf. 26 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Tror verkligen Anna-Greta Leijon att bara 74 av 22 000 18- och 19-åringar tänker sig en framtid i de privata företagen? Det kan jag aldrig tänka mig. Det är säkert fler, och det är den sektorn vi skall satsa på. Det är ni och vi överens om, åtminstone i ord.

Anna-Greta Leijon kanske inte känner någon motvilja mot det här förhållandet. Men gör någonting aktivt så att innehållet i riksdagsbeslutet blir verklighet! Då blir den här lagen någonting bra. I dag är den inte bra, eftersom 99,6 % av alla ungdomar blir halvtidsanställda kommunalarbetare.

Anna-Greta Leijon säger i sitt svar att den begränsade placeringen i den enskilda sektorn skulle förklaras av att "arbetsuppgifter i glädjande stor utsträckning funnits i kommunerna". Men var är de ungdomar som i framtiden skall jobba i våra privata företag och i vårt näringsliv? Var finns deras intressen representerade? Ja, inte är det hos Anna-Greta Leijon.

Tisdagen den
10 april 1984

*Om verksamheten
med ungdomslag*

Anf. 27 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Det verkar som om Bengt Wittbom föreställer sig att den enda möjligheten för ungdomar att komma in på den privata arbetsmarknaden är att gå via ett ungdomslag. Det är en grundlig missuppfattning. Ungdomslagen är något som vi tar till eftersom situationen på arbetsmarknaden är ytterligt allvarlig. Det är ett komplement till många andra åtgärder.

Jag har redovisat hur det förhåller sig när det gäller rekryteringsstödet, som ju i mycket stor utsträckning används just för de här ungdomarna. Med hjälp av detta kommer de direkt ut på den enskilda arbetsmarknaden.

Jag har också sagt att en av de saker jag verkligen tycker att vi i större utsträckning borde stimulera de här ungdomarna till är att de skall använda ungdomslagspengarna till att bilda egna företag. Jag är helt övertygad om att det är väldigt många ungdomar som drömmer om det. Vidare är jag helt övertygad om att många ungdomar tycker – jag har stött på många sådana – att det vore bra att få ett arbete inom den enskilda sektorn. Det här exemplet från Hälsingland – får jag bara säga det till sist – tycker jag verkar tokigt. Men det är möjligt att det finns andra förklaringar än dem som Bengt Wittbom här redovisar. Jag skall emellertid ta reda på hur det förhåller sig.

Anf. 28 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Skall arbetsmarknadsministern personligen undersöka alla mystiska saker som har hänt när det gäller ungdomar som vill bli placerade inom den enskilda sektorn, då får hon det jobbigt. Vi skulle emellertid välkomna en sådan insats. Jag har några ytterligare exempel på vår lista.

Ungdomslagen, Anna-Greta Leijon, är ett tvång för ungdomarna – för att de skall kunna få sin ersättning och för att de skall göra någonting vettigt. Detta ställer särskilda krav på den här typen av insatser. Det innebär att arbetsmarknadsministern accepterar att vi med hjälp av lagstiftning tvingar 99,6 % av alla 18- och 19-åringar i ungdomslag att få sina första erfarenheter av arbetsliv i den offentliga sektorn. Har jag rätt när jag påstår detta?

Anf. 29 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag kan naturligtvis inte undersöka alla enstaka fall, men jag tycker att det är intressant att få veta när det verkar att fungera dåligt. Om det är så att Bengt Wittbom har en mängd exempel, skulle jag alltså gärna ta emot dem.

Dessutom är det faktiskt så, Bengt Wittbom, att vad den här riksdagen enades om strax före jul var en lag om arbete i ungdomslag hos offentliga arbetsgivare. Detta är grunden. Lagen gäller offentliga arbetsgivare. Därutöver finns det möjligheter att i vissa situationer placera ungdomar i den enskilda sektorn. Det tycker jag att man skall göra, framför allt med hänsyn till de enskilda ungdomarnas behov.

Jag tror emellertid, Bengt Wittbom, att den här ständiga misstänksamheten upplevs som ganska meningslös. Det finns så mycket som är gemensam grund för oss och moderaterna i den här frågan. Låt oss utnyttja detta till ett fruktbart samarbete i stället för det här käbblet.

Anf. 30 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Ja, arbetsmarknadsministern, jag kan bara efter den här debatten dra slutsatsen att vi får återkomma till frågan här i kammaren. I vilken form det blir får vi se. Det beror på hur väl arbetsmarknadsministern lyckas med att få genomslag för reformen, som vi tillsammans beslutade om.

Det är inte fråga om någon misstänksamhet, Anna-Greta Leijon. Vi har ju svart på vitt. Skälet till att 74 av 22 000 blev placerade var att jag talade så väl med länsarbetsdirektören i mitt län att han klarade 25. Många län har inte klarat att placera någon. Det är självklart att arbetsmarknadsministern här har ett ansvar att tillse att det från departement och regering går ut tydliga signaler, som klargör för dem som har att handlägga dessa ärenden vad ungdomslagen innehåller. Det ansvaret måste Anna-Greta Leijon ta – annars blir det fortsatt bråk här i riksdagen.

Anf. 31 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Den siffra som vi har i statistiken från länsarbetsnämnden i Örebro gäller fem ungdomar. Om det finns flera får man naturligtvis vara glad över det.

Jag får dessutom säga att jag hoppas att vi till hösten skall kunna komma med en ganska fyllig redovisning av hur ungdomslagen fungerar i många olika avseenden. Det kommer, hoppas jag, att leda till att vi gemensamt kan göra förbättringar av ungdomslagen, så att den blir ännu bättre än den är i dag.

Anf. 32 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern hoppas att det skall bli bättre till i höst. Vi *fordrar* att arbetsmarknadsministern *nu* ser till att överenskommelsen genomförs. Eftersom arbetsmarknadsministern har trumf på hand – hon sitter ju i regeringskansliet – har hon naturligtvis övertaget. Men var säker på, Anna-Greta Leijon, att det blir fortsatt bråk – som jag sade tidigare – om det bara är några promille, bara någon procent eller över huvud taget under 10 % i höst när arbetsmarknadsministern kommer tillbaka till riksdagen. Vi känner ett ansvar för ungdomarna, och vi accepterar inte att ungdomar under tvång får sin första yrkeserfarenhet som halvtidsanställda kommunalarbeta-re. De skall inriktas på den enskilda sektorn och det privata näringslivet.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1983/84:459 om studieledighetslagarnas utformning**Anf. 33 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:**

Herr talman! Bengt Wittbom har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att undanröja de problem som han menar att studieledighetslagarna medför. Utgångspunkten för frågan är att arbetsgivarnas möjligheter att påverka ledigheternas förläggning skulle vara för liten och att nyanställda

begär långa ledigheter redan några dagar efter det att de har anställts.

När det gäller studieledighetslagen vill jag peka på huvudregeln att en arbetstagare över huvud inte har rätt till ledighet med mindre han eller hon har varit anställd i sex månader. Arbetsgivaren har också möjlighet att skjuta upp en begärd ledighet. Uppskovet kan till en början avse sex månader. På kollektivavtalsbundna arbetsplatser krävs facket's godkännande för längre uppskov. Lämnas ett sådant tillstånd eller finns inget kollektivavtal kan det dröja mer än två år innan ledigheten kommer till stånd.

Studieledighetslagen ger enligt min mening arbetsgivarna goda möjligheter att påverka ledigheterna. För att knyta an till exemplet med den nyanställda arbetstagaren betyder reglerna att han eller hon, om arbetsgivaren bedömer att det behövs, kan få vänta minst ett år innan det blir aktuellt med någon ledighet. Med en sådan framförhållning borde de flesta arbetsgivare kunna vara nöjda. Det är också möjligt att träffa kollektivavtal i förläggningsfrågorna. Det är enligt min uppfattning den vägen man bör gå om man vill få till stånd en bransch- eller företagsanpassning av reglerna.

Frågan om invandrades ledighet för svenskundervisning bereds f. n. i regeringskansliet. Bengt Wittbom får därför ge sig till tåls beträffande den lagstiftningen. I fråga om studieledighetslagen har jag inte för avsikt att vidta åtgärder av det slag som Bengt Wittbom efterfrågar. Det kan emellertid finnas anledning att ta upp en del frågor av mer teknisk art. Detta kommer att övervägas inom den beredningsgrupp för arbetsrättsliga frågor som är verksam inom arbetsmarknadsdepartementet.

Anf. 34 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! På detta område tycker jag att det, till skillnad från det förra vi diskuterade, borde finnas möjligheter till praktiskt samarbete. Vi kan lägga det vanliga meningsutbytet om hur ledighetslagarna fungerar eller inte fungerar på hyllan. Det har nämligen börjat uppstå ett helt nytt problem, nämligen de s. k. villkorade ledighetsansökningarna, som innebär att en anställd kan begära ledighet för en utbildning, ofta en mycket lång utbildning, innan han vet om han antagits på utbildningsanstalten eller inte, och ofta inte får besked förrän kanske en vecka eller fjorton dagar före utbildningens början.

Som arbetsgivare tvingas man därför vid flera tillfällen att sitta och diskutera denna situation sex månader innan den inträffar. Detta sätter arbetsgivarna och företagen i en mycket besvärlig situation. Jag tror att man inte riktigt tänkte på det här förhållandet när lagen stiftades.

Jag tycker att det vore bra om arbetsmarknadsministern kunde se till att man vid de tekniska överväganden som redovisas i svaret också tittade på den här delen. Det vore utomordentligt krångligt och skulle ta lång tid om man tvingades gå igenom hela förhandlingsapparaten och lösa detta via avtal. Det behövs relativt snabba åtgärder. Här rör det sig ofta om utomordentligt viktiga nyckelpersoner i företagen. Jag tror att näringslivet, som ju socialdemokratin numera vill värna om, skulle känna det som ett synnerligen gott stöd i sina ansträngningar att försöka driva en rationell produktion för att

åstadkomma bättre lönsamhet, ökade investeringar och fler anställda, om arbetsmarknadsministern nu kunde ge beskedet att hon vid denna tekniska översyn är beredd att titta också på dessa problem.

Nr 121

Tisdagen den
10 april 1984

Anf. 35 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Den tekniska översynen kan naturligtvis omfatta sådana här problem. Men jag måste säga att min grundläggande inställning är att det inte är krångligt med avtal. Avtalen ger positiva möjligheter att lätt lösa problem och anpassa lösningarna till förhållandena på olika arbetsplatser – stora och små och arbetsplatser inom olika branscher. Den fördelen har vi inte med en lagstiftning, som ofta blir krångligare och fyrkantigare. Det är en grundläggande inställning hos såväl arbetsgivarna som arbetstagarna och även hos oss i arbetsmarknadsdepartementet, att ju mer man kan lösa med avtal, desto bättre är det. Det är en enkel väg att gå.

Sedan är det möjligt att vissa frågor behöver lösas med lagens hjälp. Vi har då möjligheten – och den skall vi ta till vara – att inom denna beredningsgrupp se över om det finns tekniska problem som behöver lösas. Men min grundläggande inställning är att avtalen är en mycket bra väg att lösa sådana här svårigheter på.

Om studieledighetslagarnas utformning

Anf. 36 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Det sista arbetsmarknadsministern sade lät åtminstone något positivt. Det är väl inte alldeles säkert, såvitt jag kunnat förstå denna ganska komplicerade fråga, att det går att lösa den lagstiftningsvägen, så som lagstiftningen nu ser ut. Det är möjligt att ett avtal som förändrar lagen så pass mycket inte går att träffa. Därför vore det bra om arbetsmarknadsministern ville titta på detta.

De avtal som finns i dag är kraftigt styrda av lagstiftningen, som har ambitionsnivåer, regler och annat som anger hur detta skall gå till. Nog skulle en lösning av dessa problem mycket snabbare få genomslag, om beredningsgruppen när den lägger fram sina förslag också hade uppmärksammat denna fråga. Även om det inte blir några förslag till lagändringar, kan gruppen kanske ge vissa anvisningar om hur man snabbt skulle kunna komma till rätta med bekymren.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1983/84:2766–2771 till bostadsutskottet

1983/84:2772 till näringsutskottet

1983/84:2773–2776 till utrikesutskottet

Tisdagen den
10 april 1984

---

*Om studieledig-
hetslagarnas ut-
formning*

10 § Anf. 37 ANDRE VICE TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas arbetsmarknadsutskottets betänkanden 21 och 20 i nu angiven ordning främst bland två gånger bordlagda ärenden.

11 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1983/84:180 Totalisatorskatt, m. m.

1983/84:181 Nordiskt kultursamarbete m. m.

1983/84:185 Nordiska ministerrådets allmänna budget för år 1985, m. m.

1983/84:186 Ändring i lagen (1951:442) om förhandsbesked i taxeringsfrågor

1983/84:188 Reglering av priserna på fisk m. m.

1983/84:189 Ändring i lagen (1968:430) om mervärdesskatt, m. m.

1983/84:195 Skatt på vissa dryckesförpackningar, m. m.

12 § Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkanden

1983/84:33 Energibeskattningen m. m.

1983/84:35 Skatteflykt m. m.

Justitieutskottets betänkande

1983/84:23 Anslag till domstolsväsendet m. m. (prop. 1983/84:100 delvis)

Utrikesutskottets betänkanden

1983/84:11 Vissa anslag m. m. inom utrikesdepartementets område (prop. 1983/84:100 delvis)

1983/84:12 Mänskliga rättigheter (Turkiet, Iran, kurder m. m.)

1983/84:13 Krigsmaterielexport

1983/84:17 Tilläggsbudget III 1983/84, utrikesdepartementet (prop. 1983/84:125 delvis)

Utbildningsutskottets betänkanden

1983/84:21 Läkare- och tandläkarutbildning samt anslag till utbildning för vårdyrken (prop. 1983/84:40 delvis och 1983/84:100 delvis)

1983/84:22 Förskolläro- och fritidspedagogutbildning samt anslag till utbildning för undervisningsyrken (prop. 1983/84:40 delvis och 1983/84:100 delvis)

Trafikutskottets betänkanden

1983/84:16 Telekommunikationer m. m. (prop. 1983/84:100 delvis)

1983/84:17 Anslag till Järnvägar m. m. (prop. 1983/84:100 delvis)

1983/84:18 Anslag till Ersättning till lokal och regional kollektiv persontrafik m. m. (prop. 1983/84:100 delvis)

Näringsutskottets betänkande

1983/84:24 Kooperationens kapitalförsörjning, m. m. (prop. 1983/84:84)

13 § Meddelande om interpellation

Nr 121

Tisdagen den
10 april 1984

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 10 april

*Meddelande om
interpellation*

1983/84:145 av *Ulla Tillander* (c) till kommunikationsministern om kostnadsansvaret för upprustning av järnvägssträckan Malmö-Ystad:

Genom 1979 års trafikpolitiska beslut avgränsades ett riksnät för persontrafik, bestående av affärsbanenätet och vissa mer betydelsefulla delar av det ersättningsberättigade nätet. Till den sistnämnda kategorin hör bl. a. bandelen Malmö-Ystad, och trafiken har under de senaste åren visat en mycket positiv utveckling.

Enligt de trafikpolitiska besluten begränsas statens kostnadsansvar för den ersättningsberättigade delen av riksnätet fr. o. m. nästa budgetår till s. k. basstandard. Mot den bakgrunden har SSK och SÖSK undersökt tre olika trafikeringsalternativ (eltåg, dieseltåg och buss) för sträckan Malmö-Ystad.

Av trafikeringsalternativen förordar såväl SSK som SÖSK eltågsalternativet, vilket innebär att sträckan Fosiemy-Ystad måste elektrifieras. En elektrifiering anses vara det ur samhällsekonomisk synpunkt fördelaktigaste alternativet. För att det skall kunna realiseras krävs emellertid att staten tar kostnadsansvaret för uppbyggnad av kontaktledningsnät och erforderliga strömförsörjningsanläggningar.

Representanter för SSK och SÖSK har gjort en gemensam uppvaktning hos kommunikationsdepartementet angående statens eventuella bidrag till kostnaderna för elektrifiering av banan. Vid dessa samtal föreslogs från departementets sida att parterna kunde börja förhandla parallellt med att regeringen undersöker möjligheterna till en ekonomisk lösning.

Förhandlingar har inletts mellan SSK, SÖSK och länstrafikbolaget å ena sidan samt SJ å den andra. I första hand gäller det ett avtal om en interimistisk lösning. Ett interimistiskt avtal måste emellertid följas av ett långsiktigt avtal. Förhandlingarna härom försvåras av att man från departementets sida ännu inte lämnat något klart besked om kostnadsansvaret för investeringsobjekt i infrastrukturen.

Med anledning av vad som ovan anförts vill jag ställa följande frågor till kommunikationsministern:

1. Är statsrådet beredd att ställa erforderliga medel till förfogande för elektrifiering av Malmö-Ystad-banan, utan att huvudmännen i ett kommande avtal belastas med kapitalkostnader?

2. Kan statsrådet ge vägledning om vem som skall bära kostnaderna för övriga investeringar i form av dubbelspår, mötesspår, fjärrblockering etc. vid utökad lokaltågstrafik?

Tisdagen den
10 april 1984

14 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

*Meddelande om
frågor*

den 9 april

1983/84:498 av *John Andersson* (vpk) till utbildningsministern om näringslivets information till skolorna:

Svenska arbetsgivareföreningen och näringslivet satsar alltmer på "information" till skolorna. Exempelvis har Supra AB skickat ut information om konstgödsel till alla biologilärare i landet. I broschyren, som är mycket påkostad, uppmanas lärarna att sprida kunskap om jordbruket och behovet av konstgödsel.

Den här "informationskampanjen" ter sig märklig mot bakgrund av de problem som genom övergödning har uppstått på många håll. Regeringen har också helt nyligen lagt förslag om miljöavgift på gödselmedel som en åtgärd mot problemen.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga utbildningsministern:

Vilka åtgärder avser utbildningsministern vidta i anledning av den s. k. information från näringslivet som lärare och skolor får?

1983/84:499 av *John Andersson* (vpk) till statsrådet Roine Carlsson om domänverkets initiativ till besvär över kommunala beslut i vissa fall:

Från centralt håll i domänverket har förtryckta besvärsskrivelser över kommunernas beslut angående kemisk lövslybekämpning utgått till verkets revirkontor. Tanken bakom detta är att reviren skall överklaga kommunernas beslut, företrädesvis då när kommunerna beslutat om totalförbud.

Med hänvisning till vad som här anförts vill jag ställa följande fråga till statsrådet Roine Carlsson:

Hur ser statsrådet ur principiell synpunkt på att ett statligt verk initierar en kampanj mot ett av riksdagen fattat beslut, och föranleder här nämnda exempel någon åtgärd från statsrådets sida?

den 10 april

1983/84:500 av *Per Unckel* (m) till utbildningsministern om betygssystemet inom gymnasieskolan:

Proposition 1983/84:116 om gymnasieskolan undviker en nödvändig diskussion om ett nytt betygssystem. Avgörande för om det nuvarande i grunden relativa betygssystemet kan ersättas med ett kursrelaterat system anges i propositionen i praktiken vara en diffust angiven försöksverksamhet av SÖ. Detta är uppenbart otillfredsställande.

Jag vill till utbildningsministern ställa följande frågor:

1. Kan utbildningsministern ange några skäl som skulle kunna motivera att

det nuvarande relativa betygssystemet bibehålls?

2. Avser utbildningsministern verka för att riksdagen inom kort skall kunna ta ställning till förslag i fråga om betygen?

3. När kan i så fall förslag väntas?

15 § Kammaren åtskildes kl. 16.05.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

Nr 121

Tisdagen den
10 april 1984

---

*Meddelande om
frågor*

/Solveig Gemert